

“Stratejik Araştırma, Ađ ve Kapasite Geliştirme”

AFRİKA 2063 AğI

İSTİşARE TOPLANTILARI

(1-2)

SONUÇ RAPORU

19.12.2022

afrika.tasam.org

AFRİKA
2063 AĞI

İSTİŞARE
TOPLANTILARI
(1-2)

SONUÇ RAPORU

AFRİKA 2063 AĞI İSTİŞARE TOPLANTILARI (1-2) SONUÇ RAPORU

Türkiye’de Afrika üzerine çalışmalar yapan akademisyenler, diplomatlar, medya mensupları ve özel sektör temsilcilerinin ortak bir zeminde buluşturulması ile **TASAM Afrika Enstitüsü** öncülüğünde oluşturulması planlanan “**Afrika 2063 Ağı**” uzmanlık, etkileşim ve işbirliği inisiyatifi kapsamında öncelikle farklı disiplin ve sektörlerden kişiler arasında bilgi aktarımı sağlanması, fikir alışverişi ile ortak bir vizyon ve sinerji ortaya konarak nitelikli öneri ve çıktılar üretilmesi amacıyla “Stratejik Araştırma, Ağ ve Kapasite Geliştirme” ana teması altında **06 ve 20 Ekim 2022** tarihlerinde **Afrika 2063 Ağı İstişare Toplantıları** başlıklı iki ayrı etkinlik düzenlenmiştir.

İlk olarak **06 Ekim 2022** tarihinde **TASAM Afrika Enstitüsü Eş-Direktörü Dr. Huriye YILDIRIM ÇINAR** moderatörlüğünde gerçekleştirilen **Afrika 2063 Ağı İstişare Toplantısı 1** kapsamında; **Büyükelçi (E) Numan HAZAR**, **Prof. Dr. Hasret Çomak** (İstanbul Kent Üniversitesi), **Doç. Dr. Asena BOZTAŞ** (Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi), **Dr. Adem ÖZER** (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi), **Doç. Dr. Yunus TURHAN** (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi), **Prof. Dr. Dr. İsmail ERMAĞAN** (İstanbul Medeniyet Üniversitesi), **Doç. Dr. Elem EYRİCE TEPECİKLİOĞLU**, **Doç. Dr. İsmail SÖYLEMEZ** (İnönü Üniversitesi), **Zeynep OKTAY** (Doktora Adayı, Marmara Üniversitesi), **Gözde SÖĞÜTLÜ** (Doktora Adayı, İstanbul Üniversitesi), **Kamil ÖNAL** (Etiyopya Maarif Vakfı - Doktora Öğrencisi, Niğde ÖHDÜ), **Dr. Belma ENGİN GÜDER** (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi), **Dr. Özdemir AKBAL** (Trakya Üniversitesi) gibi isimlerin katılımı ile **Afrika 2063 Ağı planlama çalışmaları** başlatılmıştır.

Ardından **20 Ekim 2022** tarihinde **TASAM Afrika Enstitüsü Eş-Direktörü Dr. Huriye YILDIRIM ÇINAR** moderatörlüğünde gerçekleştirilen **Afrika 2063 Ağı İstişare Toplantısı 2** kapsamında ise **TASAM ve Afrika Enstitüsü Başkanı Süleyman ŞENSOY**, **Doç. Dr. Asena BOZTAŞ** (Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi), **Dr. Adem ÖZER** (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi), **Doç. Dr. Yunus TURHAN** (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi), **Prof. Dr. Hasret ÇOMAK** (İstanbul Kent Üniversitesi), **Dr. Özdemir AKBAL** (Trakya Üniversitesi), **Erkan ŞAHİN** (Selçuk Üniversitesi - Lisans) **Kamil ÖNAL** (Etiyopya Maarif Vakfı - Doktora Öğrencisi, Niğde ÖHDÜ), **Hikmet TÜRKSEVEN** (THY), **Hasan AYDIN** (Şanghay Üniversitesi) gibi isimlerin katılımı ile **Afrika 2063 Ağı koordine çalışmaları** başlatılmıştır.

Afrika 2063 Ağı faaliyetleri kapsamında; “Afrika 2063 Vizyonu, Temel Hedefler ve Türkiye”, “Afrika Çalışmalarında Stratejik Dönüşüm, Yeni Normaller ve Çok Boyutlu Rekabet” ve “Stratejik Araştırma, Ağ ve Kapasite Geliştirme Çalışma Önerileri” temaları altında gerçekleştirilmeye başlayan düzenli **İstişare Toplantıları** ile çok boyutlu Afrika çalışmaları ve Türkiye - Afrika ilişkilerine dair temel problemlerin tespiti ve bu bağlamda çok katmanlı kapsayıcı politika önerileri geliştirilmesi öncelik teşkil etmiştir.

AFRİKA 2063 AĞI

İSTİŞARE TOPLANTILARI (1-2)

SONUÇ RAPORU

Afrika 2063 Vizyonu'nu referans alan bu inisiyatif; Kıta'nın bugünü ve geleceğinde Türkiye'nin ikili, çok taraflı rollerine karar destek çıktıkları ve ağ temelli kapasite geliştirme katkısı sunmayı amaçlamaktadır. **Politika önerileri** olarak; **Afrika 2063 Ağı**'nın kuruluş amacı doğrultusunda, belirlenen temalar üzerinde ayrı oturumlarda gerçekleştirilen tartışmalarda paylaşılan bilgi ve fikirler, **ilgili karar alıcılar, sektör aktörleri ve kamuoyu ile paylaşılmak üzere bu raporda derlenmiştir:**

GEREKÇE

Afrika son dönemde; küresel meydan okumalar, dünyanın artan enerji/hammadde ihtiyacı, Kovid-19 sonrası küresel ekonomide bozulan dengeler ve Ukrayna - Rusya Savaşı gibi etkenler nedeniyle uluslararası alanda aktörlerin daha çok dikkatini çekmektedir. Ukrayna - Rusya Savaşı sonrasında enerji kriziyle karşı karşıya kalan Avrupa'da, Rus enerji kaynaklarına alternatif arayışı kapsamında Afrika enerji kaynakları üzerine projeler yeniden gündeme gelmiştir. Diğer yandan Çin, ABD, Rusya ve Avrupalı devletler gibi küresel aktörlerin birbiriyle olan mücadeleleri; muazzam hammadde ve pazar imkanları ile jeostratejik öneminden ötürü Afrika kıtası üzerinde devam etmiş, birçok uzman tarafından yeni Soğuk Savaş'ın kıtada zuhur ettiği yorumları tartışılmaya başlamıştır.

Yükselen bir güç olarak tanımlanan Türkiye'nin uluslararası alandaki gücünü artırmasında Afrika'nın önemi 2000'li yılların başından beri daha çok anlaşılmaktadır. Afrika ülkeleri ile kurulan ilişkiler ise "eşit ortaklık", "karşılıklı yarar" ve "Afrika sorunlarına Afrikalı çözümler" gibi ilkeler üzerine inşa edilmiştir. Türkiye'nin sömürge geçmişinin olmaması ve gerçekleştirdiği birçok kamu diplomasisi çalışması sonrasında birçok Afrikalı devlet ve halkları tarafından olumlu algılara sahip olması kıtaya yönelik politikalarına avantaj sağlamaktadır. Afrika; eşsiz doğal kaynaklara, hammadde imkanlarına, beşerî niteliklere, jeostratejik öneme ve Türkiye için muazzam potansiyele haizdir. Ancak çoğu zaman kıtada yoğunlaşan küresel meydan okumalar, Afrika'daki güvenlik tehditleri, ilişkilerdeki mevcut veya potansiyel sorunlar ise Türkiye'nin Afrika politikasına negatif etki etme olasılığını doğurmaktadır.

Bu realitenin farkında olan **TASAM Afrika Enstitüsü**; "**Afrika 2063 Ağı İstişare Toplantıları**" başlığıyla düzenlediği zamanlı etkinliklerde farklı disiplin ve sektörlerden, çoğunun saha deneyimi olan uzmanları bir araya getirmiştir. Yapılan toplantılarda Türkiye'nin Afrika ile ilişkileri; siyasi, ekonomik, askerî ve sosyokültürel açılardan derinlemesine değerlendirilmiştir. Toplantılarda tartışmalar "**Afrika 2063 Vizyonu, Temel Hedefler ve Türkiye**", "**Afrika Çalışmalarında Stratejik Dönüşüm, Yeni Normaller ve Çok Boyutlu Rekabet**" ve "**Stratejik Araştırma, Ağ ve Kapasite Geliştirme Çalışma Önerileri**" temaları çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Değerlendirmeler sonucunda Türkiye'nin kıta ile ilişkilerinde sorun ve yetersizlikler tespit edilerek, gelecekte ilişkileri bu problemlerden bertaraf etmek için kapsamlı çözüm önerileri sunulmuştur.

AFRİKA 2063 AĞI

İSTİŞARE TOPLANTILARI (1-2)

SONUÇ RAPORU

ENSTİTÜ

Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi **TASAM**'in 2004 yılında oluşturduğu Afrika Çalışma Grubu, 2006 yılından itibaren Afrika çalışmalarını **Afrika Enstitüsü** adı ile sürdürmeye başlamıştır.

Afrika konusunda uzman akademisyenlerin, araştırmacıların ve strateji uzmanlarının oluşturduğu bir inceleme-araştırma birimi olan **TASAM Afrika Enstitüsü**, Türkiye'de bu konuda açılmış ilk ciddi kurumdur.

Bugüne dek Türkiye'de ve farklı Afrika ülkelerinde on kez **Uluslararası Türk - Afrika Kongresi** düzenleyen Enstitü; Devletimizin Afrika devletleri ile 2008 yılında gerçekleştirdiği Türkiye - Afrika Ortaklık Zirvesi öncesinde, Dışişleri Bakanlığımızın işbirliği ile ağırlıklı olarak Afrika Birliği'nin önerdiği kurumların katıldığı **Türkiye - Afrika STK Forumu**'nu düzenlemiş ve sonuç bildirgesini Resmî Zirve gündemine de sunmuştur.

Türkiye'den ve 40'ın üzerinde Afrika ülkesinden STK'ların katılımı ile **Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kalkınma ve İşbirliği Platformu** USTKİP'i kuran Enstitü, Platform bünyesinde oluşturduğu 4 komisyonun toplantılarını ülkemizde ve farklı Afrika ülkelerinde gerçekleştirmiştir.

2. Türkiye - Afrika Ortaklık Zirvesi ile birlikte Resmî Zirve ile eşgüdümlü kurumsallaşan **2. Türkiye - Afrika STK ve Düşünce Forumu**'nu da, 2016 yılında Başbakanlık ve ilgili kurumların desteği ile gerçekleştiren Afrika Enstitü, ayrıca Kıta ülkelerinin Ankara'daki diplomatik misyonları ile 10 kez **Afrika Toplantısı** düzenlemiştir.

Afrika Boynuzu ile Mısır, Libya, Sudan, Fas ve Gana gibi ülkelerin seçkin düşünce kuruluşları partnerliğinde **Stratejik Diyalog Programları** gerçekleştiren Enstitü, bu ülkelerle karşılıklı dönüşümlü **Yuvarlak Masa Toplantıları** da düzenlemektedir.

Enstitü, **Dünya Müslüman Gençlik Zirvesi ve Fuarı | GÜÇ 2017** etkinliğini de İslam İşbirliği Teşkilatı'nın katkılarıyla Dünya İslam Forumu ve Uluslararası Afrika Üniversitesi işbirliğinde Sudan'da gerçekleştirmiştir.

Yine TASAM tarafından 2015 yılından itibaren kurumsallaşan küresel bir marka etkinlik olarak ülkemize kazandırılan **İstanbul Güvenlik Konferansı** kapsamında son dört yıldır güvenlik alanında periyodik bir uluslararası forum düzenleyen TASAM Afrika Enstitüsü, 04 Kasım 2022 tarihinde "Geleceğin Güvenlik Ekosistemi ve Stratejik Dönüşüm için Ortaklık" teması altındaki **5. Türkiye - Afrika Savunma Güvenlik ve Uzay Forumu**'nu İstanbul'da icra etmiştir.

AFRİKA 2063 AĞI

İSTİŞARE TOPLANTILARI (1-2)

SONUÇ RAPORU

Afrika'nın Stratejik Önemi: Potansiyeller ve Meydan Okumalar

Günümüzde Afrika sahip olduğu jeostratejik ve ekonomik önemler hasebiyle tüm dünyanın ilgisini çekmeye devam etmektedir. Küresel ve bölgesel hegemonya hedefi olan tüm aktörler son yıllarda Afrika'ya yönelik politikalarını yeniden şekillendirmeye, kıta üzerindeki etkilerini artırmaya çalışmaktadır. Çünkü:

- 54 ülke ve sahip olduğu adalarla beraber 30,8 milyon kilometrelik bir alana sahip olan Afrika kıtasının yer altı ve yer üstü kaynakları küresel ekonomi için çok önemlidir. Örneğin;
 - Afrika kıtası tüm dünyadaki tarım arazilerinin %60'ına, petrol arazilerinin %9,6'sına,
 - Dünyadaki mevcut kobaltın %90'ına, platinin %90'ına, manganezin yaklaşık %70'ine ve yıllık uranyum üretiminin %18'ine,
 - Her yıl illegal balıkçılık faaliyetlerine rağmen 24 milyar \$ üstü geliri olan bir balıkçılık sektörüne,
 - Küresel altın arzının yarısına ve elmas arzının %45'inden fazlasına,
 - Dünyanın ikinci en büyük yağmur ormanına sahiptir.
- Afrika Hint Okyanusu, Atlantik Okyanusu ve Aden Körfezini de kapsayan küresel ticaret deniz yolları üzerinde bulunmaktadır.
- BM'de %28'lik oranla en büyük bölgesel oylama gruplarından birisine ve Güvenlik Konseyi'nde üç daimî olmayan sandalyeye sahiptir.
- 2050'de çoğu genç bir nüfus ile dünya popülasyonunun çeyreği Afrika'da yaşayacaktır.

Bilindiği üzere Afrika kıtası 20. yüzyıla kadar Avrupalı sömürgecilerin emperyal politikalarıyla şekillendirilmeye çalışılmıştır. Dekolonizasyon süreci sonrasında Soğuk Savaş'ın tüm hızıyla devam ettiği yıllarda ise Fransa, Birleşik Krallık gibi eski sömürgeci Avrupalı devletler ile ABD kıtada neokolonyal politikalarla etkinlik sağlamaya çalışmıştır. Bu süreçte yeni bağımsız olan Afrikalı devletler Doğu ve Batı blokları arasında kalmış, Soğuk Savaş'ın etkisi sıklıkla Afrika'daki yerel siyasi, ekonomik, askerî ve sosyokültürel meselelerde hissedilmiştir.

Soğuk Savaş sonrasında uluslararası alanda yükselmeye başlayan Çin, Rusya, Brezilya, Japonya ve Türkiye gibi birçok yeni aktör Afrika'da etki sahibi olmaya başlamıştır. Bu yeni aktörlerin gelişi kıtada tarihsel bağları ve çıkarları olan ABD ve Avrupalı devletleri tedirgin etmiştir. Öyle ki bu ülkelerin kıtadaki rekabeti birçok uzman tarafından "yeni Soğuk Savaş Afrika'da yaşanıyor" şeklinde yorumlanmıştır. Keza son yıllarda küresel alanda ABD'ye meydan okuyan Çin'in kıtada hızla yükselmesine karşın Washington yönetimi birçok önlem almış, başta Çin olmak üzere tanımladıkları yeni güvenlik tehditlerine karşı 2007 yılında ABD Afrika Komutanlığı'nı (AFRICOM) kurmuştur.

AFRİKA 2063 AĞI

İSTİŞARE TOPLANTILARI (1-2)

SONUÇ RAPORU

Ancak Donald Trump döneminde dış politikada Asya Pasifik bölgesine daha çok odaklanması nedeniyle ABD'nin Afrika'ya olan ilgisinde bir azalma gözlemlenmiştir. Bu süreçte Çin - ABD rekabeti yerine, eski sömürgelerinde etkisi giderek azalan Fransa ile ABD ve - Fransa'dan kaynaklanan güç boşluğundan yararlanıp kıta ile ilişkilerini geliştiren - Rusya arasındaki rekabet daha çok gündeme gelmiştir. Özellikle Rusya - Ukrayna savaşından sonra bu rekabet daha da görünür olmaya başlamıştır. 2015-2019 yılları arasında Rusya, Afrikalı ülkelerle 19 askerî işbirliği anlaşması imzalamıştır.

Diğer yandan her ne kadar Moskova Yönetimi tarafından resmi olarak kabul edilmese de Wagner Group Libya, Sudan, Mozambik, Madagaskar, Mali ve Orta Afrika Cumhuriyeti'nde aktiftir. Rusya'nın son dönemde hızla geliştirdiği bu ilişkiler Ukrayna ile savaşında Moskova'ya güç kazandırmaktadır. Savaşın başlamasından yaklaşık bir hafta sonra Orta Afrika Cumhuriyeti'ndeki askerler Rusya'ya bağlılık sözü verip Ukrayna'ya karşı bir savaşa hazır olduklarını açıklamıştır.

Rusya'nın Afrika'da etkisinin ne denli arttığını gösteren bu gelişmenin ardından Senegal Cumhurbaşkanı Macky Sall bir Twitter paylaşımında Ukrayna Başkanı Zelensky'nin Afrikalı devletlerin desteğini almak için Afrika Birliğine seslenmek istediğini yazmıştır. İlerleyen süreçte Ukrayna'nın Afrika kıtasında destek arama gayretleri devam etmiş ve Ukrayna Dışişleri Bakanı Kuleba 03-12 Ekim 2022 tarihleri arasında Senegal'den başlayan bir Afrika Turu gerçekleştirmiştir. Bir hafta öncesinde Rus bayrakları gölgesinde gerçekleştirilen Burkina Faso darbesi ve Rusya'nın her geçen gün kıtada artan etkisi göz önüne alındığı vakit Kuleba'nın bu seyahatlerinin nedeninin Rus saldırganlığına karşı Afrika ülkelerinin Ukrayna'ya desteğini aramak ve Rusya'nın bölgedeki etkisini sınırlamak olduğunu söylemek mümkündür.

Afrika'nın çeşitli ülkelerinden yüzlerce kişinin Ukrayna cephesinde Rusya'ya karşı savaştığı iddiaları da mevcuttur. Ancak Nijerya gibi kimi ülkeler vatandaşlarının yabancı asker olarak savaşa dâhil olmasına sert bir şekilde karşı çıkarak engellemeye çalışmaktadır. Ukrayna Dışişleri Bakanı Afrika turuna devam ederken Putin ise Mali Geçiş Dönemi Başkanı Goita'yı arayarak kendisini İkinci Rusya - Afrika Zirvesine bizzat davet etmiştir.

Özetle; Fransa, eski sömürgeleri üzerindeki etki alanını Rusya'ya karşı kaybederken, Moskova yönetimi Ukrayna ile savaşında Kiev'e karşı Afrika'daki ilişkilerinden güç kazanmaktadır. Bu noktada Fransa da - etki alanı Afrika'da giderek güçlenen - Rusya'ya karşı Ukrayna'yı bölge politikalarında da desteklemeye koyulmuştur. Macron, son dönem açıklamalarında Afrika halklarının mustarip olduğu enerji ve gıda krizinin müsebbibinin Rusya olduğunu vurgulamakta, Moskova'ya yönelik çeşitli propaganda çalışmaları yürütmektedir.

AFRİKA 2063 AĞI

İSTİŞARE TOPLANTILARI (1-2)

SONUÇ RAPORU

BM'nin, Rusya'nın Ukrayna'daki işgalci tutumunu kınamaya yönelik yaptığı oylamalarda görüldüğü gibi Afrika devletleri konuyla ilgili bir bölünme yaşamaktadır. Savaşın tarafları ve onların destekçilerinin Afrika'daki destek arayışları da bu bölünmeyi derinleştirme potansiyeline sahiptir. Bu bölünmeler hâlihazırda güvenlik, siyaset ve sosyoekonomik alanlarda birçok krizle mücadele eden Afrika devletlerinin barış ve istikrarına negatif etki edebilecektir. Başka bir deyişle savaş, Afrika'ya sadece gıda ve enerji alanlarında etkiler doğurmamakta, siyaset ve güvenlik alanında da yeni tehditler yönelmektedir.

Diğer yandan Fransa ve Rusya'nın askerî alandaki rekabetinin Afrika'daki güvenlik ortamında oluşturduğu gri alan, bölgedeki birçok terör ve suç örgütüne elverişli bir ortam sağlamaktadır. Örneğin Mali ve Burkina Faso'da yaşanan darbeler ve bu ortamda Rus - Fransız çekişmesi bölgede askerî güç boşluğu doğurarak terörle mücadeleyi olumsuz etkileyecektir. Diğer yandan 2023-2024 yıllarında kıta devletlerinin yaklaşık üçte birinde yapılacak seçimlerin güvenliği de bu kaos ortamı nedeniyle tehlikeye düşebilecektir. Sonuç olarak, tarihin daha önceki dönemlerinde olduğu gibi Afrika'daki bu rekabetin asıl kaybedeni bölge halkları olacaktır.

Türkiye - Afrika İlişkileri: İlkeler, Amaçlar, Risk ve Fırsatlar

Türkiye - Afrika İlişkilerinin Tarihsel Gelişimi

Türkiye, Soğuk Savaş sonrası Afrika'ya yönelik ilişkilerine 1998'deki "Afrika'ya Açılım Eylem Planı" ile ivme kazandırmıştır. Eylem Planı şu unsurların gerçekleştirilmesini amaçlamıştır:

- Afrika ülkeleriyle karşılıklı üst düzey ziyaretlerin gerçekleştirilmesi,
- Uluslararası ve bölgesel kuruluşlar nezdinde Afrika ülkeleriyle temasların artırılması,
- Afrika'ya ekonomik yardımların yoğunlaştırılması,
- Kıtadaki diplomatik temsilci sayısının yükseltilmesi,
- Ekonomik-teknik-bilimsel işbirliği/ticaret anlaşmalarının imzalanması.

Eylem Planı ilan edildikten sonra Türkiye - Afrika ilişkilerinde hızlı bir gelişim gözlenmiştir. Yapılan üst düzey seyahatlerle Türkiye - Afrika arasındaki diplomatik ilişkilerin alt yapısının oluşturulması hedeflenmiştir. Diğer yandan Türkiye'nin Afrika'daki varlığının kurumsal çerçevede güçlendirilmesine de ağırlık verilmiştir. Örneğin Türkiye Dış Ticaret Müsteşarlığı 2003 yılında "Afrika Ülkeleriyle Ekonomik İlişkilerin Geliştirilmesi Stratejisi" hazırlamış ve yeni ticaret müşavirlikleri açmıştır.

AFRİKA 2063 AĞI

İSTİŞARE TOPLANTILARI (1-2)

SONUÇ RAPORU

Gelişen ilişkiler neticesinde 2002 yılında Türkiye, Afrikalı Devletler nezdinde **“en güçlü dostlar”** statüsünde yer almış, 2005 yılında ise Afrika Birliği'nin olağan zirvelerine gözlemci üye statüsüyle katılmaya başlamıştır. 2005 yılı Türkiye tarafından **“Afrika Yılı”** ilan edilmiştir. 2008 yılında ise Türkiye, Afrika Birliği tarafından **“stratejik ortak”** ilan edilmiş ve sonrasında Afrika Kalkınma Banka'sına üye seçilmiştir. Afrika devletlerinden aldığı bu desteğin, Türkiye'nin 2009-2010 BM Güvenlik Konseyi Geçici Üyesi olmasında da etkili olduğunu söylemek mümkündür. Netice olarak başarılı bir şekilde tamamlanan Afrika Açılım Politikası yerini 2013 yılı itibarıyla **“Afrika Ortaklık Politikasına”** bırakmıştır.

Türkiye, Afrika devletleriyle geliştirdiği ikili ilişkiler haricinde çok taraflı ilişkiler ve uluslararası örgütler üzerinden de temaslarını artırmaya büyük önem vermektedir. Söz konusu kurumsal girişimler yanında kıtaya yönelik çok taraflı temasların artmasında **Türkiye - Afrika Ortaklık Zirveleri** de büyük öneme sahiptir. Bugüne kadar düzenlenen zirveler:

- **1. Türkiye - Afrika Ortaklık Zirvesi:** 18-21 Ağustos 2008 tarihinde İstanbul'da düzenlenmiştir. Bu zirvede ilişkilerin sürdürülebilir bir mekanizmaya kavuşturulmasına önem verilmiştir.
- **2. Türkiye - Afrika Ortaklık Zirvesi:** 19-21 Kasım 2014 tarihinde Ekvator Ginesi'nin başkenti Malabo'da düzenlenmiştir. Bu zirvenin sonunda **“2015-2019 Ortak Uygulama Planı”** kabul edilerek bu dönemde Türkiye ve Afrika arasında gerçekleştirilecek projelerin çizelgesi oluşturulmuştur. Diğer yandan 5 yılda bir toplanan zirveler haricinde Türkiye ve kıta devletleri arasında **“Bakan Düzeyinde Gözden Geçirme Konferansı”** gerçekleştirilmesi kabul edilmiştir. Bahsedilen konferans da 11-12 Şubat 2018 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenmiştir.
- **3. Türkiye - Afrika Ortaklık Zirvesi:** 16-18 Aralık 2021 tarihinde İstanbul'da **“Birlikte Kalkınma ve Refah için Güçlendirilmiş Ortaklık”** temasıyla düzenlenmiştir.

Diğer yandan Türkiye, **Afrika Birliği'nin “Gündem 2063: İstedığımız Afrika”** planını destekleyerek kıtaya olan ilişkilerini güçlendirmektedir. Türkiye gerek Afrika Birliği'nin Gündem 2063 planı gerekse BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ne verdiği önemle kıta devletlerinin kapsayıcı büyüme ve sürdürülebilir kalkınmasını sağlayacak ortaklıkları geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Türkiye - Afrika İlişkileri ve İlkeler

Türkiye, Soğuk Savaş sonrasında uluslararası sistemin büründüğü yapı hasebiyle **çok boyutlu** bir dış politika geliştirmeye yönelmiştir. Bu yeni Türk dış politikasında ABD, Avrupa ve Asya ile beraber küresel alanda ilginin arttığı Afrika da yerini almıştır. Afrikalı devletler ile geliştirilen ilişkiler **eşit ortaklık** ve **karşılıklı yarar ilkeleri** zemininde yükseltilmeye çalışılmaktadır.

AFRİKA 2063 AĞI

İSTİŞARE TOPLANTILARI (1-2)

SONUÇ RAPORU

2013 yılı sonrasında uygulamaya konulan Afrika Ortaklık Politikası kamu kurumları, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve insani yardım örgütlerinin birlikte çalıştığı bütüncül bir yaklaşıma sahiptir.

Türkiye uzun yıllardır Afrika devletlerinin mücadele ettiği terör, iç savaş, darbe, toplumsal ve insani krizler, siyasi kaoslar, iklim değişikliğinden kaynaklanan yeni güvenlik tehditlerini yakından takip ederek kıtadaki ülkelerle kendi tecrübesi ve imkanlarını paylaşmaktadır. Bu paylaşımında Türkiye, “Afrika’nın sorunlarına Afrikalı çözümler” üretilmesini de büyük bir kararlılıkla desteklemektedir.

Türkiye - Afrika İlişkilerinin Sektörel Durumu

1) Siyasi İlişkiler

İlişkilerin tarihsel gelişimi kısmında değinildiği üzere Afrika ile çok taraflı ilişkiler kısa sürede olumlu gelişmeleri beraberinde getirmiştir. 2005 yılında Afrika Birliği’ne gözlemci olan Türkiye, 2008 yılındaki Afrika Birliği zirvesinde kıtanın stratejik ortağı ilan edilmiştir. Devam eden süreçte düzenlenen üç Türkiye - Afrika Ortaklık Zirvesi de ilişkilerin sürdürülebilir kılınmasına hizmet etmiştir. Çok taraflı ilişkilerin geliştirilmesi Türkiye’nin kıta devletleriyle ikili ilişkilerine de olumlu yansımıştır. Öyle ki 2002 yılında Afrika’da Türkiye’nin sadece 12 adet büyükelçiliği varken bu sayı günümüzde 44’e çıkarılmıştır. Diğer yandan 2008 yılında Ankara’da yalnızca 10 Afrikalı devletin büyükelçiliği varken 2022 yılı itibarıyla bu rakam 37’ye ulaşmıştır.

Türkiye’nin Afrika kıtasıyla hızla gelişen siyasi ilişkileri ve diplomatik kapasitesi başta Fransa, Birleşik Krallık gibi eski sömürgeci devletler olmak üzere, uzun yıllardır Afrika’daki etkin aktörleri tedirgin etmektedir. Hâlihazırda kıta genelinde var olan büyük güçlerin meydan okuma hesaplamalarına Türkiye’nin kıtadaki hızlı yükselişi de dâhil edilmeye başlamıştır. Bu bir yandan Türkiye’nin Afrika politikalarındaki başarısının göstergesi olarak yorumlansa da diğer yandan kıta devletleri ve buradaki çok taraflı mekanizmalarla ilişkilerin geliştirilmesi ve sürdürülebilirliği için de potansiyel tehditlere neden olabilecektir.

2) Ekonomik İlişkiler

Türkiye’nin, Afrika ile ikili ve çok taraflı ilişkilerini siyasi olarak kurumsallaştırmasının etkisi çok kısa bir sürede ekonomik ilişkilerde de gözlenmeye başlamıştır. Türkiye’nin Kıta ile toplam ticaret hacmi 2003 yılında 5,4 milyar dolar iken 2021 yılı sonunda 34,5 milyar dolar seviyesine çıkarılmıştır. Türk müteahhitlik firmalarının üstlendiği proje hacmi günümüzde 77,8 milyar dolara tekabül etmektedir. 2022 yılı itibarıyla Türkiye’nin 45 Afrika ülkesiyle İş Konseyleri bulunmaktadır.

AFRİKA 2063 AĞI

İSTİŞARE TOPLANTILARI (1-2)

SONUÇ RAPORU

Türkiye'nin Afrika ile ekonomik ilişkilerinin geliştirilmesi amacıyla birçok ülke ile ulaştırma alanında işbirliği anlaşmaları yapılmıştır. Ayrıca THY Afrika genelinde 61 noktaya uçuş gerçekleştirmektedir. Diğer yandan DEİK sıklıkla düzenlediği "Ekonomi ve İş Forumları" ve ülkelere yönelik "Yatırım Fırsatları Seminerleri" gibi çalışmalarla ekonomik ilişkilere ivme kazandırmaya çalışmaktadır. TİKA ise 2005 yılında Etiyopya'da ilk ofisini açmasının ardından günümüzde Afrika genelinde 21 ofisle çeşitli projeler üzerinden ekonomik ilişkilerin gelişmesine katkı sunmaktadır. Örneğin son 5 yılda TİKA tarım, hayvancılık, balıkçılık ve ormancılık alanlarında 210, gıda güvenliği ve yardımında ise 144 projeyi hayata geçirmiştir.

Gelinen noktada rakamlar Türkiye'nin Afrika ile ekonomik ilişkilerinde görece bir artışı işaret etmektedir. Ancak Türkiye'nin kapasitesi ve kıtanın potansiyeli göz önüne alındığı vakit gelecekte hedef rakamların çok daha yüksek olması gerekmektedir. Türkiye kıtada gelişmiş ekonomik ilişkilere haiz ve bazı pazarlarda söz sahibi Çin, ABD, Rusya, Fransa gibi aktörlerin arasında yerini almak için kaynaklarını iyi kullanabileceği stratejiler geliştirmek zorundadır.

3) Güvenlik ve Askerî İlişkiler

Türkiye terörizm, iç savaş, darbeler, sınır aşan suçlar ve iklim değişikliğinin yol açtığı olumsuzluklar gibi çeşitli güvenlik tehditleriyle karşı karşıya olan kıta devletlerini güvenlik ve askerî alanlarda desteklemektedir. Afrika'da barış ve istikrarın sağlanması için Türkiye, BM'nin katılım davetiyle Mali ve Orta Afrika Cumhuriyeti'ndeki "Çok Boyutlu Entegre İstikrar Misyonlarına" katılmıştır. Bu misyonlar haricinde Türk askeri Türkiye'nin en büyük deniz aşırı tesisi olan Somali'deki askerî üste (TÜRK SOM) de görev almaktadır.

Burada Türk askeri iki alanda görev yapmaktadır: İlk görev 2017 yılında Genel Kurmay Başkanı Hulusi Akar tarafından hizmete açılan askerî eğitim merkezinde Somali ordusuna subay yetiştirmektir. İkinci görev ise Aden Körfezi, Somali kara suları ve açıkları, Arap Denizi ve mücavir bölgelerde "Türk bayraklı ve Türkiye bağlantılı ticari gemilerin emniyetinin etkin şekilde muhafazası ve uluslararası toplumca yürütülen korsanlık/deniz haydutluğu ve silahlı soygun eylemleriyle müşterek mücadele amacıyla yürütülen uluslararası çabalara destek vermektir. Diğer yandan Türkiye Afrika devletlerinin neredeyse yarısıyla askerî ve savunma alanlarında anlaşma imzalamıştır.

Afrika ile ilişkilerde yakın dönemde en çok ivme kazandıran alanlardan birinin savunma sanayiindeki işbirlikleri olduğunu söylemek mümkündür. Türk Savunma Sanayii'nin gelişen teknolojisi ve ihracata açılmasıyla beraber çeşitli güvenlik sorunları olan Afrikalı devletler kısa sürede Türk savunma sanayii ürünleriyle yakından ilgilenmeye başlamıştır. Öyle ki 2020 yılında Afrika'ya yaklaşık 83 milyon dolarlık savunma sanayii ürünü ihraç edilirken, bu rakam sadece bir yıl içinde 288 milyon dolara yükselmiştir.

AFRİKA 2063 AĞI

İSTİŞARE TOPLANTILARI (1-2)

SONUÇ RAPORU

Şu ana dek Afrika'dan 14 devlet (Burkina Faso, Cezayir, Çad, Fas, Gana, Kenya, Mali, Moritanya, Nijer, Nijerya, Senegal, Somali, Ruanda ve Uganda) Türkiye'den muhtelif silah, askerî araç ve malzeme ithal etmiştir. Artan bu ilginin göstergesi olarak, 2021 yılında İstanbul'da düzenlenen 15. Uluslararası Savunma Sanayii Fuarı'na çok sayıda Afrikalı bakan katılmıştır. Diğer yandan bu sektördeki çeşitli Türk firmaları da Afrika'daki savunma sanayii fuarlarına sıkça katılım sağlamaktadır.

Gelinen noktada Türkiye artık kıtaya insani yardımlarda bulunan bir kamu diplomasisi aktöründen siyasi ve askerî konularla da ilgili yüksek politikaya sahip bir aktör olma durumuna gelmiştir. Türk Savunma Sanayii'nde hızla yaşanan kararlı teknolojik gelişmelerin bu durumdaki katkısı da büyüktür. Kıtanın genel güvenlik atmosferi ve ülkelerin siyasi, askerî ve sosyoekonomik yapıları Türk savunma Sanayii ürünlerinin kıtaya ihracatı için uygun koşulları sağlamaktadır. Ancak diğer yandan Türkiye Afrika'ya yönelik ilişkilerinin geleceği açısından kıtanın güvenlik meselelerini yakından ve detaylı olarak takip etmek zorundadır.

4) Sosyokültürel İlişkiler ve Medya

Türkiye'nin Afrika kıtasına dönük sosyokültürel alandaki çalışmalarının başında eğitim faaliyetleri gelmektedir. Bu alanda sağlanan başarılı kurumsallaşma sonrasında günümüzde örgün öğretim alanında önemli faaliyetler yapan Türkiye Maarif Vakfı, 25 ülkede 175 kurumda yaklaşık 17.565 Afrikalı öğrenciye eğitim vermektedir. Eğitim alanında faaliyet gösteren diğer bir kurum olan Yunus Emre Enstitüsü de kıta genelindeki 10 merkezi ile başta Türkçenin öğretilmesi olmak üzere çeşitli kültürel ve eğitim projelerini hayata geçirmektedir. Diğer yandan 1992 yılından beri 15.000'den fazla Afrikalı öğrenci lisans, yüksek lisans ve doktora burslarıyla ülkemizde eğitim almıştır. Aynı şekilde 1992 yılından bu yana düzenlenen "Uluslararası Genç Diplomatlar Eğitim Programına" bugüne kadar Afrika ülkelerinden 249 diplomat katılmıştır. Ayrıca, Afrika ülkeleri dışişleri bakanlıklarından kapasite artırımı ve insan kaynakları gelişimi maksadıyla ulaşan talepler doğrultusunda diplomasi, arşiv ve haberleşme konuları başta olmak üzere çeşitli alanlarda eğitim programları düzenlenmektedir.

Birleşik Krallık merkezli Development Initiatives kuruluşu tarafından 2022 yılında hazırlanan "Küresel İnsani Yardım Raporuna" göre Türkiye 2021 yılında gayrisafi millî hasılasına oranla en çok insani yardım yapan ülke olmuştur. Afrika da Türkiye'nin insani yardımlarını en çok aktardığı bölgelerden biridir. Türkiye birçok sivil toplum kuruluşu yanı sıra Kızılay, TİKA, AFAD ve Maarif Vakfı gibi kurumlarla insani yardım çalışmalarını sürdürmektedir. Bu amaçla kuraklığa bağlı kıtlık felaketlerine yönelik acil yardımlar, su kaynaklarına erişimdeki sıkıntıları ortadan kaldırma, temel sağlık hizmetlerine erişimin sağlanması, toplumsal direnci güçlendirecek kurumların tesisi gibi birçok alanda projeler hayata geçirilmiştir. Öyle ki gelinen noktada Afrika ile ilişkilerimizin günümüze kadar geliştirilmesinde insani yardım projelerinin büyük bir katkısı olduğunu söylemek de mümkündür.

AFRİKA 2063 AĞI

İSTİŞARE TOPLANTILARI (1-2)

SONUÇ RAPORU

Türkiye Afrika ile ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla medya alanında da bazı girişimlerde bulunmuştur. 2012 yılında Basın, Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü tarafından Ankara'da ilk kez "Türkiye - Afrika Medya Forumu" düzenlenmiştir. Bu foruma yaklaşık 270 Afrikalı medya sahibi ve çalışanı iştirak etmiştir. İlerleyen süreçte Senegal'in başkenti Dakar'da düzenlenen "4. Afrika Medya Forumuna" Türkiye şeref konuğu olarak davet edilmiş, TRT ve AA temsilcilerini de kapsayan bir heyet ülkemizi bu toplantıda temsil etmiştir. 2021 yılında ise TRT, "3. Türkiye - Afrika Ortaklık Zirvesinde" düzenlenen imza töreniyle 51 üyeden oluşan "Afrika Yayın Birliğine" kıta dışından onuncu katılımcı ve altıncı ortak olmuştur. 2021 yılında ayrıca YTB başkanlığında, TRT ve Anadolu Ajansı işbirliği ile "Afrika Medya Temsilcileri Eğitim Programı" gerçekleştirilmiştir.

Sonuç olarak 1998 Afrika Açılım Programı ilanından bugüne kadar siyasi, ekonomik, askerî ve sosyokültürel alanlarda Türkiye - Afrika ilişkilerinde önemli gelişmeleri gözlemlemek mümkündür. Günümüzde artık birçok uluslararası aktör de Türkiye'yi kıtada giderek yükselen bir aktör olarak görmektedir. Hatta öyle ki başta eski sömürgeci Avrupalı devletler olmak üzere, Afrika'da etkinlik sahibi olan dış aktörler Türkiye'nin bölgedeki artan varlığını endişeyle takip etmektedir. Zaman zaman kıta devletlerine düzenlenen üst düzey ve geniş katılımlı resmî ziyaretler ve imzalanan işbirliği anlaşmaları sonrasında Batı medyasında çıkan haberler de bu durumu ispatlar niteliktedir.

Türkiye artık Afrika ile ilişkilerini insani yardım projeleri ve sınırlı ticari girişimlerden, çok sayıda savunma sanayii işbirliği çalışmalarına kadar taşımıştır. Gelecekte de kıtanın var olan potansiyeli göz önüne alındığı zaman işbirliği alanlarının daha da çeşitlenebilmesi mümkündür. Ancak bu noktada Türkiye'nin; hem kıtadaki ilişkilerinin sürdürülebilir olması hem de bölgede etkili olan diğer aktörlerle rekabetinde riskleri minimize etmesi açısından göz önünde bulundurup önlem olarak çalışmalarını yönlendirmesi gereken birçok husus vardır. Bir sonraki bölümde bu unsurlara değinilecektir.

Türkiye - Afrika İlişkilerindeki Riskler ve Çözüm Önerileri

1) Siyasi İlişkiler

- Kıtaya yönelik yapılan yanlış yaklaşımlardan en çok rastlanana 54 ülkeden ve binlerce etnik unsurdan oluşan bir kıtaya karşı bütünsel bir bakış açısının hâkim olmasıdır. Soğuk Savaş döneminde Sovyet Bloğu'nun da kıtada yaptığı bu hata neticede Moskova yönetimine büyük bir başarısızlığa neden olmuştur. Bu nedenle Türkiye'nin genel bir Afrika politikasından ziyade bölgesel ve hatta ülkesel seviyede daha derinlikli bir yaklaşıma sahip olması gerekmektedir. Hatta öyle ki, ülke bazındaki farklı dinamikler dahi çok boyutlu ve kapsamlı bir bakış açısıyla detaylı olarak analiz edilmelidir. Ancak böylece kıta genelindeki siyasi, askerî ekonomik ve sosyokültürel meselelerin özüne hâkim olarak daha etkili stratejiler geliştirilebilecektir.

AFRİKA 2063 AĞI

İSTİŞARE TOPLANTILARI (1-2)

SONUÇ RAPORU

- Kıtaya yönelik çalışmalar yapacak ve politikalar geliştirecek birey ve kurumlar; Afrika'da kolonyal ve neokolonyal politikalarla etkin olan kıta dışı aktörlerin (NATO, BM, IMF, DB, Fransa, Birleşik Krallık, Rusya ve Japonya vs.) politika ve stratejilerini yakından takip etmelidir.
- Kıtadaki gelişmelerin ve bahsi geçen aktörlerin yaklaşımlarının yakından takip edilmesi ve Afrika ile daha sağlıklı iletişim kurulması için Afrika'ya yönelik çalışmalar yapan akademisyen, bürokrat, diplomat ve sektör temsilcilerinin İngilizce, Fransızca, Arapça, Portekizce dilleri ile Svahili ve Hausa dilleri gibi yaygın yerel dilleri bilmesi çok önemlidir.
- Afrika ülkelerine dair mevcut ve potansiyel tehditler ile işbirliği olanaklarının geliştirilmesi açısından uzmanların saha deneyimlerinin olması da hayati değere sahiptir.
- Başta siyasi olmak üzere ekonomi, eğitim, güvenlik, savunma ve diğer sosyokültürel ilişkilerin geliştirilmesinde düşünce kuruluşlarının çalışmalarının önemi birçok Batılı ülke tarafından görülmüş ve tatbik edilmiştir. Bu nedenle Türkiye'nin Afrika'yla etkileşimin artırılması için var olan düşünce kuruluşlarının aktif olarak desteklenmesi, spesifik amaçlara hizmet eden yenilerinin kurulması gerekmektedir. Türk politika yapıcılarının karar alma mekanizmalarında düşünce kuruluşlarından elde edilen verileri daha çok değerlendirmelidir.
- Afrika kıtasında yaşayan Türk vatandaşlarının sayısı her geçen gün artmaktadır. Türkiye'nin Afrika kıtasındaki varlığının artırılması için bu Türk vatandaşlarının örgütlenecek etkili bir "Türk diasporasının" oluşturulması hayati öneme sahiptir.
- Ancak bilhassa düşünce kuruluşları ve akademik kurumlar nezdinde Afrika çalışmalarının bazı kişi ve kurumların tekeline bırakılmasının, kıtaya ilişkilerin tek perspektiften değerlendirilip diğer alternatif durumların göz ardı edilmesi gibi tehlikeli sonuçlara yol açma riski vardır. Bu nedenle Afrika çalışmalarının sivil toplum ve akademi farklı gruplar tarafından sürdürülmesinin teşvik edilmesi gerekmektedir. Benzer şekilde kişi ve kurumların Afrika'daki belli bir ülke ve bölgeye odaklanması da benzer perspektif darlığına ve kaynakların etkin kullanılmamasına da neden olabilecektir. Sonuç olarak Afrika çalışmalarının belli kişi ve kuruluşların tekeline çıkarılıp, Afrika'da daha çok ülke ve bölgeye yönelik farklı perspektiften daha bütünsel çalışmaların yapılması sağlanmalıdır.
- Türkiye Cumhuriyeti'nin Afrika politikalarının uygulayıcısı olan TİKA, YEE, Maarif Vakfı, Kızılay ve AFAD gibi resmî kurumların raporlarının akademisyenler tarafından daha eleştirel bir bakış açısıyla sürekli ve sistematik olarak analiz edilmesi gerekmektedir. Bu noktada Afrika meselelerine yönelik olarak bürokrat, teknokrat ve diplomatlarla akademisyenlerin daha yakın ilişkiler geliştirmesi sağlanmalıdır.

AFRİKA 2063 AĞI

İSTİŞARE TOPLANTILARI (1-2)

SONUÇ RAPORU

- 2022 yılı itibarıyla kıtada 44 büyükelçiliğin varlığı Türkiye'nin kıta içi bölgelere yönelik ilişkileri açısından sevindirici bir gelişmedir. Ancak Afrika ile ilişkilerin geliştirilmesi ve sürdürülebilir kılınması için çok taraflı ilişkileri de geliştirmek önemlidir. Bu nedenle Türkiye'nin Afrika ile örgütler nezdindeki ilişkilerini farklı boyutlara taşımak gerekmektedir.
- Bilindiği üzere Afrika Birliği'ne tam üyelik için coğrafi bir kısıt bulunmamaktadır. Türkiye'nin bu birliğe tam üyelik talebi hem kıtaya yönelik ilişkileri geliştirecek hem de Türk dış politikasının çok yönlülüğüne vurgu yapabilecektir. Ayrıca çok taraflı ilişkilerin geliştirilmesi için diğer bir örgüt olan "Arap Ligi (Birliği) Teşkilatı" kapsamında da Türkiye'nin etkinliğinin artırılması gerekmektedir.
- Türkiye'nin Afrika'ya yönelik siyasi ilişkilerini etkileyen/etkileme potansiyeline sahip bir diğer unsur ise ülkemizin kıta dışı aktörlerle ilişkileridir. Yakın geçmişte Birleşik Arap Emirlikleri'nde yaşanan gelişmelerin Türkiye - Somali ilişkilerini etkilediği görülmüştür.
- TBMM'deki Afrika dostluk grupları ile akademisyenler, düşünce kuruluşları ve medya arasındaki etkileşimin canlandırılması gerekmektedir. Bu dostluk grupları misyon, vizyon ve çalışmaları hakkında bahsi geçen odak gruplarını bilgilendirmeli ve ortak çalışma gündemleri oluşturulmalıdır.
- Türkiye Cumhuriyeti'ne bağlı kurumlar kapsamında çalışmalar gerçekleştirmek için Afrika'ya gönderilen bireylere göreve başlamadan evvel genel olarak Afrika ve görev yapacakları ülke ve yöre hakkında detaylı bilgilendirmeler yapılmalı, hatta kendisinden önceki görevlilerle bilgi ve deneyim paylaşımı yapılması sağlanmalıdır. Her görevli de görev süresi sonrasında kapsamlı bir rapor yazmalıdır. Böylece bilhassa verilere erişim, bilgi/tecrübe paylaşımı ve Afrika yerelindeki kurumların kurumsallaşması yönünde daha işlevsel çalışma programları oluşturulabilecektir.
- Türkiye - Afrika ilişkilerine yönelik var olan çok detaycı, müzakereci ve sonuç odaklı olmayan, daha çok süreç oluşturmaya yönelik olan kurumsal yapının acilen dönüştürülmesi gerekmektedir.

2) Ekonomik İlişkiler

- Türkiye ve Afrika ülkelerinde başta ekonomi alanındakiler olmak üzere resmî istatistiki verilere ulaşmada büyük sıkıntı yaşanmaktadır. Akademisyen ve yatırımcıların, analizlerini bilimsel bir zeminde yapabilmesi için ülkesel, bölgesel ve kıtasal verilerin düzenli olarak sınıflandırılıp, arşivlenmesi ve erişime açılması gerekmektedir.
- Yüzyıllardır sömürgeci ve neokolonyal politikalar ile kandırılan Afrika halklarının genelinde kıta dışı aktörlere karşı güvensizlik duygusu hâkimdir. Başta ekonomik ve ticari alanlar olmak üzere ilişkileri geliştirmek için aradaki güvensizlik duygularının minimize edilmesi şarttır.

AFRİKA 2063 AĞI

İSTİŞARE TOPLANTILARI (1-2)

SONUÇ RAPORU

- Afrika ülkelerine giden küçük ve ortak ölçekli girişimcilerin büyük bir kısmı faaliyetlerini yürütecekleri ülkeye gitmeden önce ya da gittikten sonra oradaki büyükelçi ve ticaret ataşeleri ile iletişime geçmemektedir. Yapılan görüşmelere göre; bazı kötü niyetli girişimcilerin, dış temsilciliklerle iletişime geçmekten kaçınmasında orada “vur-kaç” denen dolandırıcılık faaliyetlerine yönelmesi olduğu görülmüştür. Bu neden Afrika’da faaliyet gösterecek küçük, orta ve büyük ölçekli yatırımcı ve tüccarların dış temsilciliklerle iletişimde bulunması yönünde teşvik ve hatta yaptırım mekanizmaları geliştirilmelidir. Bu çalışmalar hem Afrika ülkelerinde Türk imajını zedeleyecek durumların önüne geçilmesi hem de resmî verilerin kaydının daha sağlıklı yapılıp, arşivlenmesine hizmet edecektir.
- Türk yatırımcıların ve iş insanlarının Afrika’da faaliyet göstermeye mesafeli olmasının en büyük nedenlerinden biri, kıta ülkelerinde bankacılık sistemlerinin gelişmemiş ve güvensiz olmasıdır. Bu nedenle iş insanlarının tereddütlerini ortadan kaldırmaya yönelik, Türk bankalarının Afrika’da şube açmaları ya da yerel bankalarla işbirliğine girmeleri önerilmektedir.
- Afrika’nın birçok ülkesinde gıda güvensizliği hâkimdir. Ancak diğer taraftan da Afrika dünyadaki tarıma elverişli arazilerin %60’ına sahiptir. Sorun Afrika’da tarım sektörünün modernleşmesinin sağlanamaması ve kısıtlı üretilen ürünlerin kıta halkının gıda ihtiyacına değil ihracata gönderilmesidir. Bu nedenle Türkiye, tarım alanındaki tecrübeleriyle Afrika ülkelerinde tarıma dayalı işbirlikleri geliştirmeyi öncelikli gündemine dahil etmelidir. Burada hem Türkiye’nin maddi kazanımı hem de yerel halkların gıdaya erişimi ve tarımdan gelir elde etmesi gözetilmelidir.
- Afrika ülkelerinin büyük kısmı endüstrileşmede oldukça geç kalmıştır. Ancak başta tarım olmak üzere birçok sektörde muazzam potansiyele sahiplerdir. Bu nedenle Türk firmalarının bu potansiyelleri fark ederek orta ve uzun vadede yüksek kâr kazanacakları projelere yönelmeleri sağlanmalıdır. Örneğin Afrika’da pamuk yetiştiriciliğinin verimli olduğu bölgeler mevcuttur. Bu bölgelerde Türk girişimcilerinin tekstil endüstrisine yönelik girişimleri hem Türk hem de Afrika tarafına büyük kazançlar sağlayabilecektir.
- Afrika’da ticaret müşavirlikleri yanında özel sektörün de temsilcilikler nezdinde örgütlenmesi teşvik edilmelidir.
- Afrika’da yatırımlar ve projeler gerçekleştiren özel sektörün, bölgeyle ilgili çalışmalar yapan STK, yükseköğrenim kurumu ve düşünce kuruluşları ile etkileşimde olması kıtadaki Türk mevcudiyeti için çok önemlidir. Özel sektörün fon sağlayarak bu kuruluşlarla beraber gerçekleştireceği projeler Afrika’daki çalışmalara büyük ivme kazandıracaktır. Keza Batı’da birçok ülkede büyük şirketler araştırma merkezleri kurarak Afrika çalışmalarını destekleyip, saha faaliyetleri için fon ayırmaktadır. Özetle, Türkiye - Afrika ilişkilerinin gelişmesinde özel sektörün etkisi çok önemlidir.

AFRİKA 2063 AĞI

İSTİŞARE TOPLANTILARI (1-2)

SONUÇ RAPORU

- Türkiye'nin Afrika'da kolonyal ve neokolonyal politikalar güden Fransa, Birleşik Krallık, Çin vb. etkili aktörlerle rekabette zayıf düşmeyeceği, başarılı olacağı sektörlerde derinleşmeye çalışması gerekmektedir. Son dönemde güvenlik ve savunma alanında yakalanan ivme de sürdürülmelidir.
- Türkiye - Afrika ülkeleri arasındaki ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla farklı sektörlerdeki büyük uluslararası şirketlerin Afrika'da temsilcilik kurmalarının teşvik edilmesi sağlanmalıdır.
- Kıtaya yönelik ekonomik ilişkilerin desteklenmesinde Türkiye ile AFREXIMBANK arasında sınırlı ilişkiler mevcuttur. Orta ve uzun vadede ilişkilerin canlandırılması Türkiye - Afrika ekonomik ilişkilerine de olumlu yansıtacaktır.
- Türkiye ve Afrika ülkeleri arasındaki ticari ilişkilerde, bilhassa ihracatta KDV, çifte vergilendirme gibi uygulamalar engel olarak görülmektedir. Bu nedenle birçok Türk girişimci uzun yıllardır kıtada faaliyet gösteren, büyük bir kısmı eski sömürge ülkelerinin firmalarıyla kısa süreli ortaklıklara yönelmektedir. Bilhassa KOBİ'lerde bu durumun önüne geçilebilmesi için ekonomi ve ticaret alanında ikili anlaşmalar yapılmalı ve uygulanması takip edilmelidir.
- Türk yatırımcıların Afrika'daki projelerinde Afrika kadınına istihdam sağlaması hem ekonomik hem de sosyokültürel ilişkilerin gelişimi açısından gözden kaçırılmaması gereken bir husustur.
- Türkiye - Afrika ekonomik ilişkilerinin gelişmesinin önündeki en büyük engellerden birisi kıtadaki teknik alt yapı sorunudur. Yükselen bir güç olan Çin bu konuda çok hızlı bir şekilde projeleri hayata geçirebilmektedir. Bu nedenle öncelikli olarak Türkiye'nin, ticari ilişkilere girmeyi planladığı ülke ve bölgelerdeki alt yapı sorunlarına çözüm bulmaya çalışması gerekmektedir. Örneğin birçok Afrika ülkesinde gün içinde uzun saatler boyunca elektrik kesintileri yaşanmaktadır. Bu da gündelik yaşam gibi ticari faaliyetleri de olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle kimi Afrika ülkesinde ticaretin geliştirilmesi için burada Türk enerji şirketlerinin yatırım yapmasına yönelik teşvik programları geliştirilmelidir.
- Kıtaya yönelik ticaretin geliştirilmesi adına THY Afrika'ya, şirketlere ve iş insanlarına yönelik çeşitli imkanlar sunmaktadır. Örneğin:
 - Turkish Airlines Corporate Club programı kapsamında şirketlere özel şartlarda uçuş imkânı sunulmaktadır. Üye şirketler bilet indirimleri yanında; ücretsiz fazla bagaj hakkı, değişiklik veya iade durumlarında cezasız işlem ve "Lounge" kullanımı, öncelikli geçiş hakları sunan Corporate Card avantajlarından faydalanabilmektedir. Uçuş ağındaki 41 Afrika ülkesinde yüzlerce şirketle anlaşma mevcut olup kurumsal yolcu sayısı her yıl artış göstermektedir.

AFRİKA 2063 AĞI

İSTİŞARE TOPLANTILARI (1-2)

SONUÇ RAPORU

- Türkiye ve Afrika ülkelerinde düzenlenen uluslararası fuar, kongre, iş forumu gibi etkinliklere Turkish Convention ürünü kapsamında ücret indirim ve özel opsiyonlar tanımlanmaktadır.
- Ayrıca THY bünyesindeki Turkish Cargo tarafından sunulan hizmetlerden biri de değerli kargoların taşınmasıdır. Bu bağlamda Afrika kıtasında 12 noktaya direkt kargo uçuşlarında ve tarifeli uçuş gerçekleştirilen tüm noktalardan yolcu uçakları ile her ülkenin kargo taşıma izinleri kapsamında kargo taşıması yapılmaktadır.

THY'nin bu uygulamalarının hem Türkiye'den hem de Afrika devletlerinden bilhassa küçük ve orta büyüklükteki (potansiyel) yatırımcıları nezdinde daha güçlü enstrümanlarla desteklenmesi ve görünür kılınması ticari ilişkilerin gelişimine muazzam katkı sağlayacaktır.

Yine TASAM Afrika Enstitüsü tarafından UNESCO işbirliği/eşgüdümü ile Türkçeye kazandırılma süreci başlatılan "Afrika Tarihi Külliyyatı" adlı eser, yayımlanacaklarla birlikte 12 ciltten oluşacaktır. Bu konuda THY sponsorluğu için yapılan başvurunun tekrar değerlendirilmesi, THY ve ülkemiz için çok boyutlu kazanımları destekleyecektir. THY dışında kamu ve özel sektörün önemli aktörlerinin bu konuda hassasiyet göstermesi ve kaynak sağlaması kendi alanında bir milat olacaktır.

- Başta DEİK olmak üzere ekonomik ve ticari kuruluşlar Afrikalı büyük sermaye sahipleri ve yatırımcıları ile ilişkilerini geliştirmelidir.
- DEİK İş Konseyleri ve TBMM'deki Afrika Dostluk Grupları'nın büyük kısmının Afrika yereliyle ilgili bilgi ve tecrübesi oldukça sınırlıdır. İlişkilerin geliştirilmesi adına; bu kurumlar ve temsilcilerinin Afrika'ya dair bilgi ve tecrübelerin artırılmasına yönelik işlevsel çalışmalar yapılmalıdır.
- Ticaretin geliştirilmesi sadece havayolu ile mümkün değildir. Önemli deniz yolları üzerinde olan ve denize kıyısı olan Afrikalı ülkelerle ticaretin geliştirilmesine yönelik denizcilik anlaşmaları imzalanmalıdır. Ayrıca deniz güvenliğinin sağlanması için mevcut deniz haydutluğu ve korsan faaliyetleriyle mücadele çalışmalarının kapsam ve boyutu da artırılmalıdır.
- Son dönemde Ankara'daki Afrikalı küçük girişimcilerle ilgili olumsuz haberler medyaya yansımış, Türkiye'de yaşayan veya gelmeyi düşünen birçok potansiyel yatırımcıyı/girişimciyi tedirgin etmiştir. Bu nedenle, küçük veya büyük ölçekli olması fark etmeksizin Afrikalı yatırımcı ve iş insanlarının faaliyetleriyle ilgili kolaylıklar ve güvenlik önlemleri sağlanmalıdır.
- Afrika'nın birçok ülkesi turizm sektörü açısından muazzam potansiyellere sahiptir. Bu ülkelerle doğa dostu, sürdürülebilir turizm faaliyetleri alanında işbirlikleri artırılmalıdır. Deneyimli Türk otelcilerinin, turizm acentelerinin ve PR şirketlerinin Afrika ülkelerine yönelik çalışmaları desteklenmeli ve onların bu yönde girişimler yapması teşvik edilmelidir.

AFRİKA 2063 AĞI

İSTİŞARE TOPLANTILARI (1-2)

SONUÇ RAPORU

3) Güvenlik ve Savunma Alanındaki İlişkiler

- Sosyoekonomik dönüşüm, güvenlikten bağımsız olmadığı gibi; bilim, teknoloji ve inovasyondan da bağımsız değildir. Türkiye'nin; savunma, güvenlik, bilişim ve uzay alanında da Kıta'nın gelecek (Afrika 2063) vizyonu ile uyumlu ve karşılıklı kapasite gelişimine katkı sağlayacak, rekabet ve envanter sınırları, stratejik katmanları iyi tanımlanmış yeni bir ekosistem vizyonu geliştirmesi gecikmiş bir ihtiyaçtır. Bu vizyonun mevcut kazanımları karşılıklı yükseltmesi için makro ve sektörel çerçeve programlar/projeler ile desteklenmesi Afrika ve Türkiye için tercih değil zorunluluktur.
- Türkiye - Afrika arasında savunma alanındaki işbirliğinin geliştirilmesi için bu alanda çalışmalar yapan düşünce kuruluşlarının sahada daha çok yer alması, sektör liderleri ve politik karar alıcılarla görüşlerinin paylaşılması konusuna daha çok önem verilmelidir. Keza bu alanda başarılı sayılan birçok Batılı ülke Afrika gibi bölgelerde bu yöntemle uygulamada başarıya ulaşmıştır.
- Asimetrik güç ilişkilerine sahip olan devletlerde, güçlü devletten nispi zayıf devlete genel olarak kurumsal ve kültürel bir aktarım söz konusudur. Çoğunluğu yeni bağımsız olan ve yapısal birçok krizle mücadele eden zayıf Afrika devletleriyle ilişkilerde de bu kurumsal ve kültürel aktarım söz konusudur. Bilhassa askerî işbirlikleri sonrasında askerî kurumlara yönelik işbirliği orta ve uzun vadede bölge güvenliğine olumlu katkıda bulunacağı gibi kıtada Türk imajını da güçlendirecektir.
- Afrika'da Türk askerî varlığının nedenleri ve kapsamlarına yönelik çok sayıda dezenformasyon girişimi mevcuttur. Bunların önüne geçilmesi adına bilhassa Afrika halklarına Türk askerî varlıklarıyla ilgili kapsamlı bilgiler verilmeli ve güvenlik ile istikrarı sağlama amacı vurgulanmalıdır.
- Savunma ve güvenlik alanındaki işbirliğini desteklemek için düşünce kuruluşları ve yükseköğrenim kurumları tarafından da bilimsel çalışmalar yapılmalıdır. Bu kapsamda örneğin Afrika'da çeşitli bölgelerde görev alan Türk askerinin, barışın inşasına nasıl bir katkı sağladığına yönelik çalışmalar yapılmalı ve İngilizce, Fransızca gibi dillere çevrilmelidir. Bu çalışmaların medya tarafından da desteklenmesi Türkiye algısı üzerinde olumlu etki sağlayacaktır.
- Türkiye birçoğu terör tehdidinde maruz kalan Afrika ülkeleriyle savunma ve güvenlik alanında işbirliği yapmaktadır. Uzun yıllar terörle mücadele deneyimi olan, güçlü bir ordu ve hızla gelişen savunma sanayiine sahip Türkiye bu manada terörle mücadelede kıtada etkin bir aktör olma potansiyeline sahiptir. Türkiye terörle mücadele edecek Afrikalı askerlerin eğitiminde aşamalı bir yöntem izlemelidir. Çok sayıda asker hiçbir eğitim almadan direkt Türkiye'de eğitilmek yerine önce yerelde teknik eğitimlerden geçirilmeli, ancak bunları tamamladıktan sonra Türkiye'deki kurumlarda meskun mahal ve kırsal alan operasyonlarına dair gerekli detaylı eğitimleri almalıdır.

AFRİKA 2063 AĞI

İSTİŞARE TOPLANTILARI (1-2)

SONUÇ RAPORU

Son evrede ise Afrika'daki terörle mücadele operasyonlarında Türk askerleri ile beraber operasyonlar yürütmelidir. Böylelikle terörle mücadele operasyonlarında Türkiye'nin bölgedeki varlığından rahatsız olan aktörlerin Türkiye'ye karşı propaganda yapmasının önüne geçilebilecektir.

4) Sosyokültürel İlişkiler

Eğitim

- Türk akademisyenleri genel olarak Batılı kaynaklar üzerinden Afrika meselelerini tahlil etmeye çalışmaktadır. Bu durumda, yanlış tahlil edilen durumlara yönelik etkili bakış açısı ve stratejilerin geliştirilmesi olanaksızdır.

Türk akademisyenlerinin Türkiye - Afrika ilişkilerine daha etkili bir perspektif ve ivme kazandırabilmesi için kıta üniversiteleri ile akademik köprüler kurulması ve akademisyenlere saha araştırması desteği verilmesi gerekmektedir.

- Türkiye'deki üniversitelerde okuyup mezun olan öğrencilerle kurumsal bir bağın oluşturulması büyük önem taşımaktadır. Zira Türkiye'de okuyup ülkelerinde önemli görev alanlarla bağlarımızın sürdürülmesi yararlı olacaktır. Bazı ülkelerde Türk üniversitelerinde okuyanlar "Alumni Association" (Mezunlar Derneği) kurmuşlardır. Böyle bir derneğe sahip olmayan ülkelerde de bu oluşum teşvik edilmeli ve Türk kurumları ile bunlar arasında kurumsal bir bağ kurulmalıdır.
- Aynı şekilde Afrika alanında çalışmalar yapan lisan ve lisansüstü öğrencilerin de tıpkı Avrupa ile olduğu gibi Afrika ülkeleriyle de öğrenci değişim programları ya da saha araştırması olanaklarının geliştirilmesi ikili ve kıtasal ilişkilere olumlu neticeler sağlayacaktır.
- Türkiye ve Afrika arasında eğitim alanlarındaki ilişkilerin geliştirilip kurumsallaştırılması, bu vesileyle ekonomik ve siyasi ilişkilerin de desteklenmesi için kıtanın çeşitli bölgelerinde üniversiteler açılmalıdır. Türk - Alman Üniversitesi ve Galatasaray Üniversitesi tecrübelerinden de hareketle Afrika ülkeleri ile ilişkilerin bilimsel zeminden desteklenmesi orta ve uzun vadede önemli avantajlar sunacaktır.
- Türkiye - Afrika ilişkilerini geliştirecek kaldıraç kuvvetlerinden biri de dildir. Bu nedenle Afrika ülkeleri nezdinde Türkçe dilinin öğrenilmesi ve öğreniminin teşviki için kıtada faaliyet gösteren kurumlar ve üniversiteler kapsamında program ve projeler oluşturulmalıdır.
- Türkiye Cumhuriyeti'nden burs alan öğrenci sayısı ile mezun olan öğrenci sayısı arasında bariz bir fark gözlenmektedir. Eğitime ayrılan kısıtlı kaynakların daha etkili kullanılması amacıyla Afrikalı öğrencilere verilen bursların tahsisi ve takibi konusunda daha yakın çalışmalar yapılmalıdır.

AFRİKA 2063 AĞI

İSTİŞARE TOPLANTILARI (1-2)

SONUÇ RAPORU

- Türkiye'ye gelen bursiyerlerin büyük kısmının eğitimlerini tamamlayamamasındaki en büyük etken dil ve eğitim seviyelerinin düşük olmasıdır. Bunun önüne geçilmesi için yerelde bursiyer seçimlerinde daha titiz davranılmalıdır. Hatta bursiyerlerin Türkiye'ye gelmeden önce uzaktan eğitim ile bilgi seviyeleri ve müfredata adaptasyonunun artırılması da sağlanabilir.
- Burslu Afrikalı öğrenciler yanında kendi imkanlarıyla Türkiye'deki eğitim kurumlarında eğitim görebilecek potansiyelde olan Afrikalı insanlara yönelik çalışmalar da yapılmalıdır.
- Yapılan istişarelerde Afrika'nın birçok ülkesinde Türkçeye ilgi olduğunun farkına varılmıştır. Bu nedenle Türkçeye ilginin olduğu ülkelerdeki üniversitelerde "Türk Dili ve Edebiyatı" bölümlerinin açılması için girişimlerde bulunulmalıdır.
- 2016 yılı sonrasında Afrika'da eğitim faaliyetleri yürüten Maarif Vakfı ve Yunus Emre Enstitüsü gibi kurumlar arasında iletişim ve koordinasyon sorunları gözlenmiştir. Bu nedenle Afrika'da şubeleri ve çalışmaları olan kurumların görev tanımları ve faaliyet alanları arasında kesin ayrımlar yapılmalıdır. Ayrıca bu kurumlar arasında koordinasyon ve iletişimi artıracak merkezi bir mekanizmanın da kurulması gerekmektedir.

Medya, İnsani Faaliyetler ve Sivil toplum Kuruluşu Çalışmaları

- Türkiye'nin Afrika'daki medya temsilcilikleri yetersizdir. Son yıllarda düzenlenen Medya forumları medya alanında umut vaat edici gelişmelere yol açsa da kıta ülkeleriyle ilişkilerin geliştirilmesi için Türk medya kuruluşlarının Afrika'daki çalışmalarını en kısa sürede artırması elzemdir.
- Afrika halklarının bir kısmı ücretli medya araçlarına erişememektedir. Bu nedenle yerelde ücretsiz yayın yapan programlara Türk dış temsilcilik çalışanları, kurum temsilcileri, akademisyenler ve Türkiye'de eğitim almış Afrikalıların katılarak Türkiye ve Türk kültürü hakkında bilgiler paylaşması gerekmektedir.
- Afrika'da birçok ülkede matbaacılık çalışmaları sınırlıdır. Bu nedenle kıtada Türk girişimcilerin matbaalar kurması teşvik edilmelidir.
- Afrika medyasında Türk imgesinin sınırlı olması ilişkilerin gelişmesine engeldir. Bu nedenle Türk üniversitelerindeki iletişim bölümlerinde okuyan öğrencilerin bitirme projeleri olarak Afrika'ya gidip oradaki kurumlarda görev alması gibi projelerin hayata geçirilmesi olumlu sonuçlar doğurabilecektir. Bu hem Türk medya çalışanlarına saha deneyimi kazandıracak hem de yerel halkın sempatisinin kazanılmasını sağlayabilecektir.

AFRİKA 2063 AĞI

İSTİŞARE TOPLANTILARI (1-2)

SONUÇ RAPORU

- Türk medyasının Afrika'ya yönelik daha çok magazinsel ve pesimist bir yaklaşımı mevcuttur. Bu yaklaşım Türk halkının Afrika'ya olan algısını olumsuz etkilemektedir. Buna karşın son yıllarda Türkiye Cumhuriyeti'nin kıta devletleri ve Afrika Birliği ile geliştirdiği siyasi, ekonomik ve askerî ilişkiler Türk medyasında hak ettiği ilgiye sahip olmamıştır.
- Türk halkındaki Afrika pesimizminin ortadan kaldırılması için Türk medya kuruluşlarında ve sosyal medya ağlarında Afrika'nın tarihî, coğrafi ve kültürel zenginlikleri ve maddi potansiyellerine yönelik programlar yapılması gerekmektedir.
- Türkiye, Afrika kıtasına yönelik siyasi ve ekonomik alanlardaki girişimlerini ulusal ve uluslararası alanda anlatmakta sıkıntılar yaşamaktadır. Büyük kaynak aktarımları yapılan ve çok sayıda katılımcının iştirak ettiği Türkiye - Afrika Ortaklık Zirvelerinin çok dilli internet sayfalarının olmaması, bu duruma bir örnek teşkil etmektedir. Bu nedenle medya unsurları ve bilhassa sosyal medya ve internette Türkiye'nin kıtaya yönelik girişimlerine yönelik daha çok yayın ve paylaşım yapılması gerekmektedir.
- Afrika halkları nezdinde olumlu bir Türkiye ve Türk halkı imajı oluşturulması, kıtaya ilişkilerin sağlam temeller üzerinde gelişmesinde hayati öneme sahiptir. Bu nedenle başta ilgili ülkede görev yapan büyükelçi, konsolos ve diğer kurum temsilcilerinin Afrika yerelindeki medya yayınlarına ve bilimsel toplantılara aktif olarak katılıp "Türk imajı" hakkında faaliyetler yapması, siyasi konularda Türkiye tezlerini aktarması önemlidir.
- Afrika'da son dönemde - Batılı aktörlerin de etkisiyle - gayrimüslim Afrika halkları arasında Türk sivil toplum kuruluşlarının sadece Müslümanlara yönelik çalışmalar yaptığı doğrudan doğruya yanlış bir izlenim oluşmuştur. Hatta Batı medyası sık sık bu izlenimi bir başka boyuta ulaştırarak Türkiye'nin kıtada dinî/ideolojik birtakım çalışmalar yaptığı yönünde bir algı oluşturmaya yönelik çaba sarfetmektedir. Bu nedenle Afrika'da çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşlarının daha seküler ve kapsayıcı çalışmalar yapması, ilişkilerin geleceği açısından önemlidir. Ayrıca bu kuruluşlar sadece belirli Afrika ülkelerinin belirli kesimlerine yoğun çalışmalar yapmak yerine çalışma programlarını daha geniş bir coğrafya ve etnik gruba yönelik olarak güncellemeleri gerekmektedir.
- Afrika'da faaliyet gösteren birçok STK genellikle aynı bölgeler ve konularda çalışmalar gerçekleştirmektedir. Bu nedenle aralarında doğan rekabet ortamı Türkiye - Afrika ilişkilerine zarar verme potansiyeline sahiptir. Diğer yandan bu kuruluşların faaliyetlerinin aynı noktada yığılması da ilişkilerin ağının genişlemesine engel olmaktadır. Bu nedenle STK'lar arası iletişim, işbirliği ve koordinasyonun sağlanıp bunların faaliyetlerinin denetleneceği bir mekanizmanın oluşturulmasına acil olarak ihtiyaç vardır.

AFRİKA 2063 AĞI

İSTİŞARE TOPLANTILARI (1-2)

SONUÇ RAPORU

- Türkiye’de, Afrika üzerine çalışmalar yapan farklı disiplin ve sektörlerdeki insanların bir araya gelip paylaşım ve etkileşimde bulunacağı bir “Sivil Mekanizma” kurulması Türkiye’nin Afrika politikasına farklı perspektifler kazandırabilecektir. Bu kurumsal mekanizmanın faaliyetlerinin ve bilhassa saha araştırmalarının devlet tarafından desteklenip yakından takibi/etkileşimi gerekmektedir.
- Afrika ülkeleri oldukça genç bir nüfustan oluşmaktadır. Yapılan projeksiyonlara göre 2050 yılında Afrika’nın nüfusu 2,5 milyara ulaşabilecektir. Bu nedenle başta 4. Türkiye - Afrika Ortaklık Zirvesi olmak üzere kıtaya ilişkilere yönelik oluşturulan birçok platformda gençlere vurgu yapılmalı, gençlikle ilgili etkili politikalar geliştirilmelidir.
- Afrika yerelinde Türk imajı çalışmaları konusundaki en büyük eksiklerden biri de Türk gençlik örgütlenmelerinin yok denecek kadar az olmasıdır. Düşünce kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarındaki Türklerin bir arada Afrika ülkelerinin güvenlik, istikrar ve refahına yönelik projeler geliştirmesi sağlanmalıdır.
- Afrika alanında çalışan STK’lar ve akademisyenler arasındaki ilişki güçlendirilmelidir. Hatta TASAM gibi düşünce kuruluşları bünyesinde Afrikalı akademisyenlerin bir araya gelebileceği platformlar oluşturulmalıdır.
- TASAM Afrika Enstitüsü tarafından icra edilen **Türkiye - Afrika STK ve Düşünce Forumu** serisinin üçüncüsü ve bu kapsamda 40’ın üzerinde Afrika ülkesinden STK’ların katılımı ile kurulan **Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kalkınma ve İşbirliği Platformu (USTKİP)** toplantıları da, daha öncekilerde olduğu gibi, Türkiye - Afrika Ortaklık Resmî Zirvesi’nin üçüncüsün ile birlikte yapılamamıştır. İlgili otoritelerin, bu emek ve yatırımı Türkiye adına korumak için teşviki ve yeniden değerlendirmeleri elzemdir.
- Afrika’da uzun yıllardır otonom olarak faaliyet gösteren çok sayıda STK vardır. Bunların bazılarıyla devlet kurumları arasında ciddi iletişimsizlik sorunları vardır. Devlet kurumları uzun yıllardır edindikleri saha tecrübeleri nedeniyle bu STK’lar ile ilişkilerini geliştirmelidir. Diğer yandan ise bu STK’ların faaliyetleri yakından takip edilmeli, Türkiye çıkarlarına aykırı faaliyetler engellenmelidir.
- TİKA tarihsel miras olarak algıladığı birçok yerde cami restorasyonu ya da inşaat faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Ancak inşası tamamlanan bu camilerin daha sonra kimlere emanet edildiği yakından takip edilmelidir.

İstanbul, 19.12.2022